

Kulturno-umetniško društvo Tri pike

KRITIŠKI ODTISI:
mladi v refleksiji umetnosti
2026

Kaj so kritiški odtisi?

Projekt Kritiški odtisi je zasnovan kot procesno naravnana raziskovalna izkušnja, namenjena mladim v zadnji triadi osnovne šole. Osredotoča se na postopno spoznavanje različnih umetniških področij ter na razvijanje osnovnih zmožnosti refleksije skozi raznolike, mladim dostopne izrazne forme. Projekt poteka v manjšem, stabilnem skupinskem formatu, ki udeležencem omogoča kontinuirano spremljanje in medsebojno izmenjavo izkušenj.

V projekt je vključena skupina mladih, starih med 12 in 15 let, ki je med septembrom in oktobrom 2026 obiskala tri umetniške dogodke: filmski, gledališki in literarni. Vsak obisk je spremljala strokovna mentorica z ustreznega umetniškega področja, ki je udeležencem uvodno predstavila osnovne koordinate izbranega dogodka, po ogledu pa vodila strukturiran pogovor.

Skupino je ves čas, na vseh srečanjih in ogledih, spremljala tudi krovna mentorica, ki je skrbela za kontinuiteto procesa ter za vzpostavljanje varnega, sproščenega in spodbudnega vzdušja. Njena stalna prisotnost je omogočila, da se skupina postopoma oblikuje v skupnost, v kateri se mladi lažje izražajo, medsebojno poslušajo in razvijajo zaupanje, potrebno za odprto refleksijo.

Po vsakem dogodku sledi faza refleksije, v kateri udeleženci oblikujejo t. i. »kritiške odtise«. Ti odtisi so lahko diskurzivni, pisni, vizualni, zvočni ali multimedijski. Uporaba različnih izraznih medijev omogoča, da mladi izberejo obliko, ki jim je najbližja, ter na ta način zabeležijo svoj odziv na umetniško izkušnjo in osnovne elemente njenega razumevanja.

Kritiški odtisi vzpostavljajo celovit, jasno strukturiran proces, ki mladim omogoča usmerjeno srečevanje z umetnostjo, razvoj refleksivnega in kritičnega mišljenja ter oblikovanje dokumentiranih odzivov v različnih medijih.

Ta knjižica združuje tri stvari: poročilo o poteku projekta, izbor odtisov in pedagoška gradiva, ki jih lahko uporabite tudi sami, če z mladimi gledate film, predstavo ali berete strip.

Projekt v številkah:

↳ 15 udeleženk, starih 12–15 let
↳ 3 srečanja: film, gledališče, literatura
↳ 4 mentorice in 1 krovna skupina organizatork
↳ 3 pedagoške priprave
september–oktober 2026

Ogledali smo si:

↳ Slovenska kinoteka: uvodno srečanje, film Ofsajd, pogovor
↳ Lutkovno gledališče Ljubljana: ogled zaodrja, predstava Tempo, pogovor in ustvarjanje odtisov
↳ Kino Šiška, Tinta, Vodnikova domačija Šiška: literarni večer Sveže iz tiska z Gašperjem Krajncem in Izarjem Lunačkom, ogled sejma festivala stripa Tinta, ogled Vodnikove domačije Šiška, pogovor in ustvarjanje odtisov

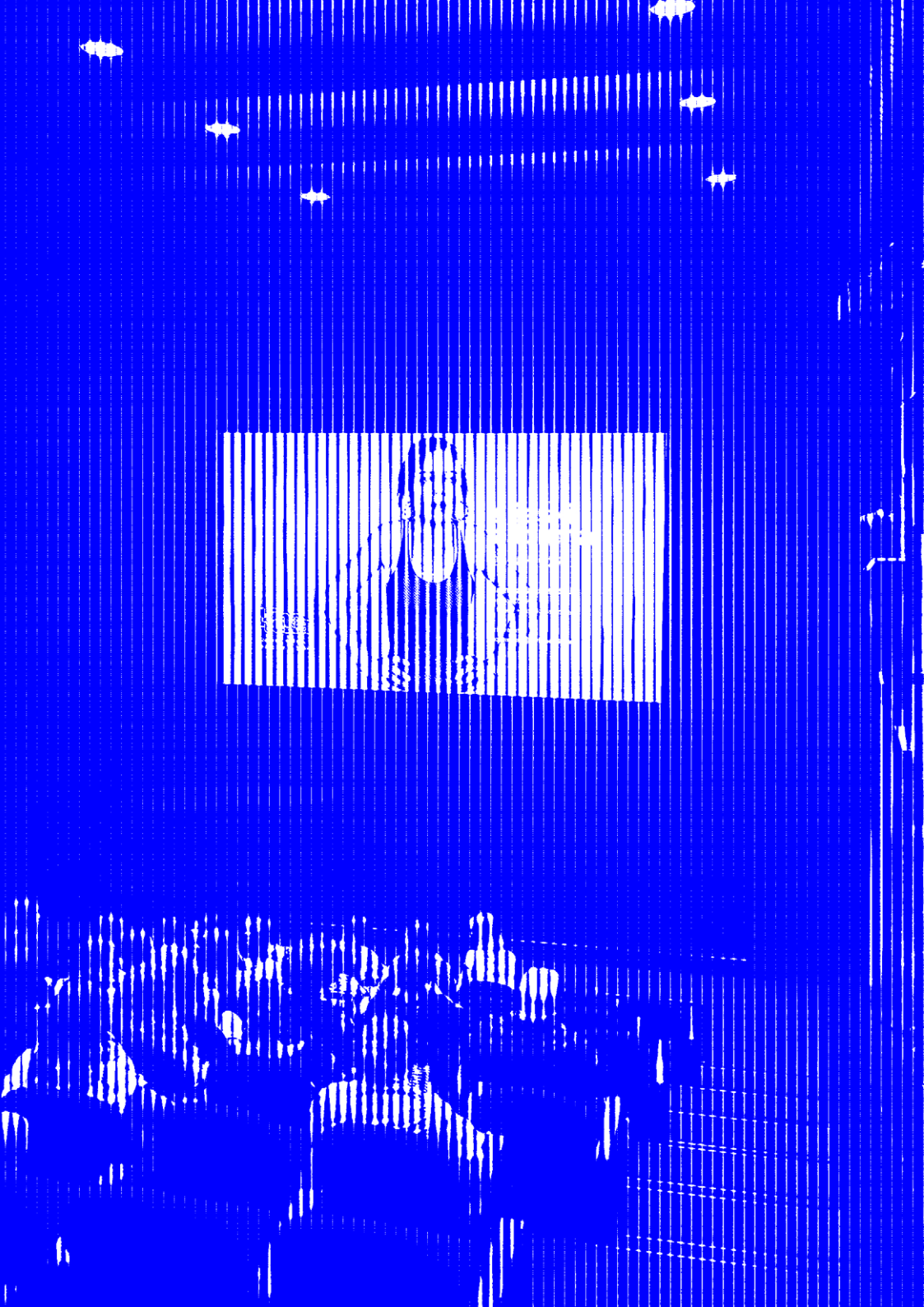

FILM

Ofsajd (Offside),
Jafar Panahi, Iran, 2006

22. 9. 2026 · Slovenska kinoteka · mentor: Vitja Dominkuš Dreu

Najprej je potekalo kratko uvodno srečanje, na katerem smo se spoznali, predstavili program in podali vse pomembne informacije. Nato smo si ogledali film *Ofsajd*. Po projekciji je sledil pogovor o filmu.

Pedagoško gradivo

Priprava: Vitja Dominkuš Dreu

„Sem filmski ustvarjalec. Ničesar drugega ne znam kot snemati filme. Kinematografija je moj izraz in smisel mojega življenja. Nič mi ne more preprečiti ustvarjanja filmov. Ko sem potisnjen v kot, se povežem s svojo najglobljo notranjostjo. V tem najintimnejšem svetu, kljub vsem omejitvam, nuja po ustvarjanju postane celo bolj goreča. V ospredje postavim idejo Filma kot Umetnosti. Zato moram še naprej snemati filme pod vsakršnimi pogoji, da umetnosti izkažem spoštovanje in se počutim živega.“

– Jafar Panahi

Kratek sinopsis

Na polnem avtobusu iranskih nogometnih navijačev, ki se odpravljajo na kvalifikacijsko tekmo med Iranom in Bahreinom, v kotu tiho sedi mlad fant. Vendar to ni fant, ampak dekle v navijaški preobleki in s pobarvanim obrazom v barvah iranske zastave. Pri vhodu stadiona jo aretirajo in v priporu skupaj z drugimi dekleti, preoblečenimi v navijače, spremlja celotno tekmo za ograjo ob stadionu. Tam jih stražijo mladi vojaki, ki jih bodo po tekmi predali nravstveni policiji, da bo dekleta kaznovala za njihovo neprimerno početje. Do takrat pa prestajajo mučne trenutke, saj tekme ne morejo gledati in le poslušajo krike navijačev in komentarje mladih vojakov, ki jim opisujejo dogajanje na igrišču, katerega sploh ne razumejo. Dekleta so med seboj zelo različna, vendar jih povezuje močna strast do nogometa.

Pomembni iranski režiserji

Abbas Kiarostami, Mohsen Makhmalbaf, Jafar Panahi, Rakshan Bani-Etemad

Tema

Obravnavanje žensk, podvrženih »pravilom spodobnosti«, ki natančno narekujejo njihovo pojavljanje/prikazovanje v javnosti, na način, ki jim daje možnost suverenega izražanja.

Naloge filmske vzgoje in pedagoških pristopov:

↳ filmsko-izobraževalne naloge:

→določiti temo, motiv, filmske vrste ali žanre, karakterizacijo protagonistov

→prepoznati ključna filmska izrazna sredstva

→poskusiti opredeliti morebitne prenesene pomene (metafore, simbole)

↳ vzgojne naloge:

→razvijati zanimanje za nepoznane (neameriške, neevropske) kinematografije

→motivirati za presojo temeljnih razlik v načinu pojmovanja sveta in medčloveških odnosov

→vzpodbujati razvoj humanizma in občutka moralne odgovornosti

↳ funkcionalne naloge:

→spodbujanje h kritični analizi ustaljenih pojmovanj in utrjenih mnenj

→razvijanje sposobnosti oblikovanja misli, ki najustrezneje odražajo doživljanje in občutenje drugačnosti

Filmska izrazna sredstva – razumevanje filmskega jezika:

↳ Razumevanje filmskega prostora in časa. Film kot upodobitev določenega dogajanja je v oblikovnem pogledu razporeditev časovnih in prostorskih segmentov.

↳ Dvojnost filmskega časa: *ekranski* (dolžina filma) in *akcijski* (čas v katerem poteka v filmu predstavljeno dogajanje).

↳ Najmanjši (materialni) del filma je sličica – *fotogram*.

↳ Osnovna prostorska enota filma je *kader*: vse tisto kar ostane znotraj robov filmske podobe. V času snemanja filma traja kader od začetka snemanja, ko vklopimo kamero, do konca snemanja, ko kamero izklopimo. Pri montaži kader traja od enega montažnega prehoda – reza, do drugega montažnega prehoda. *Zunanjost polja* so vsi elementi, ki jih kader odreže.

↳ *Plan*: osnovna gibljiva enota filma – predstavlja oddaljenost kamere od predmeta snemanja; plane lahko razdelimo v lestvico planov, pri kateri se filmski prostor strukturira glede na človeško telo v njem. Plan je zavezan časovni razsežnosti filma.

↳ O *planu-sekvenci* govorimo, kadar plan doseže časovne in sporočilne razsežnosti cele sekvence, pri čemer se lahko spreminjajo robovi kadra (in sam prostor), potujeta pa kamera in naše oko. Ko kamera na svoji poti preigra lestvico planov, imenujemo to gibanje travelling (vožnja kamere).

↳ *Prizor*: časovno kontinuirano dogajanje na istem kraju v enem ali več kadrih.

↳ *Sekvenca*: relativno samostojen pripovedni odlomek filma, sestavljen iz več prizorov oz. zaporedja večih kadrov.

↳ *Kader-sekvenca*: prizor v filmu, posnet v enem samem kadru.

↳ *Kader/protikader*: zaporedje posnetkov, ki izmenično prikazujejo osebi, običajno v dialoškem razmerju (posnetek/protiposnetek).

↳ *Montaža* je tista, ki vse gibljive prav tako kot negibne prostorske in časovne elemente poveže v filmsko celoto. Sistem kontinuitete poskušajo vzpostaviti s tremi značilnimi slogi montaže:

→Križna montaža (intercutting). Dogajanje poteka v istem času, vendar na drugem kraju;

→Analitična montaža – montaža, ki prizorišče razdrobi na manjše plane (fragmentiranje prostora), z uporabo cut-ina;

→Montaža po soseščini – prizori, ko lik zapusti prizorišče kadra in se pojavi v sosednjem.

Eden izmed bistvenih zgodovinskih trenutkov razvoja filmskega izraza je kršenje pravil kontinuitete: Prekrivajoča montaža – ko kader ponovi del ali vse dogajanje prejšnjega kadra. Eliptična montaža – del dogodka se izpusti. Protislovna časovna razmerja, ki jih ustvarja nekontinuirana montaža, spodbujajo gledalca, da sam osmišlja pomen dogajanja.

Filmska ločila:

↳ *(Čisti) rez* – vmesnik oziroma vez med dvema kadroma ali fotogramoma.

↳ *Mednapisi* – sporočilna funkcija v nemem filmu in tudi vezivo med dvema kadroma/prizoroma.

↳ *Black-out* – ko se med dvema slikama pojavi črnina.

↳ *Odtemnitev/zatemnitev* – značilno za nemi film, da se loči posamezen prizor ali od drugega.

↳ *Iris* – podoben učinek zapiranja slike na platnu kot zaslonke pri fotoaparatu.

↳ *Dvojna ekspozicija* – prekrivanje dveh podob znotraj enega kadra.

↳ *Razcepljena slika*

↳ *Back/rear projection*

↳ *Preliv*

↳ *Kompozicija* je eden izmed bistvenih elementov filmske podobe. Izhaja iz tradicije slikarstva in fotografije. Obenem pa ima kompozicija v filmu tudi pripovedne razsežnosti ter je bistvenega pomena za ustvarjanje odnosov, čustev, občutij in atmosfere v filmu.

Primeri kompozicij: simetrična, trikotna, zlati rez – pravilo tretjin.

Posebna značilnost kompozicije v filmskem kadru je *globina polja* – omogoča večplastnost slike znotraj enega kadra. To omogoča globinska ostrina pri širokokotni kameri.

↳ *Snemalni koti* – rakurz: V osnovi ločimo normalni rakurz (brez vidnega kota), zgornji rakurz, spodnji rakurz in ptičjo perspektivo. Določa perspektivo gledanja objekta.

↳ *Svetloba* je bila že od nekdaj bistvenega pomena za snemanje filmov. Šele v času poznih nemih filmov pa so se snemalci začeli igrati z bolj atmosfersko svetlobo in drugimi svetlobnimi učinki.

↳ Čeprav so se barvni filmi pojavili šele v drugi polovici 30. let, pa so *barve* že skoraj od samega začetka pomemben element filma. Veliko nam povedo o naših karakterjih (o njihovem počutju in subjektivnem stanju). Prav tako so bistven element filmske atmosfere. Poleg tega pa so barve temeljni del filmske pripovedi – kakšni so podtoni filma. Zelo vplivajo tudi na naše dojemanje in občutenje filmskega dogajanja.

↳ Tri bistvene razsežnosti *zvoka* v filmu: 1. glasba, 2. govor, 3. zvočni učinki. Diegetski zvok – ima svoj izvor v sliki. Zvok, ki ga naši junaki slišijo. Nediagetski zvok.

Kritiški odtisi mladih v pogovoru

„Meni je bilo všeč, ker so se punce postavile zase.“

„Žalosten del je bil tam, kjer je ona na avtobusu jokala, ker njen prijatelj ni mogel biti zraven, ker je umrl. Drugače se mi zdi, da je bilo dosti veselo, ko so potem na koncu vsi praznovali in navijali.“

„Meni je bil film všeč, ampak če bi ga gledala sama doma, si ga najbrž ne bi izbrala.“

„Vmes se mi je mogoče malo vlekel, ampak so bili tudi kakšni taki dogodki, ki so mi bili všeč, smešni ali pa tako.“

„Meni je všeč, ker so se podpirale in bile vesele druga za drugo, ker recimo njim je uspelo pobegniti in so bile potem vse vesele, ali pa ko je ona prišla z uniformo in so bile potem tudi vesele. Potem je bilo žalostno ono, ko je tudi ona mislila, da bo šla v zapor, ker je ukradla uniformo.“

„Precej grozno, da ženske niso mogle iti na tekmo, ampak to je bilo predstavljeno na tak malo humoren način, da film ni bil tako zatemnjen. Jaz sem mislila, da bo bolj dolgočasen.“

„V bistvu so jih ti vojaki hoteli spustiti, ampak so se toliko bali svojega šefa. V bistvu so oni samo delali svoje delo.“

„Meni je bilo tudi dosti zanimivo, kako je bilo predstavljeno da ženske ne smejo hoditi na nogometne tekme, da ne smejo sedeti zraven moških …“

„Kdo je bila zdaj hčerka tega gospoda, ki je bil čisto na začetku na avtobusu?“

„Zato ker sem ljubiteljica nogometa in rada gledam to, čutim tako neko istovetnost z njimi.“

„Niso povedali njihovih imen … tudi ko smo na koncu gledali napise, niso bila napisana imena karakterjev.“

„Meni je všeč, kako je predstavljena ta politika, pa vse to na tak zabaven in dosti sproščen način. Film ima razgiban tempo in gre naprej. Všeč mi je, da se punce podpirajo, ne glede na to, od kod so.“

„Meni se je pa zdelo tako malo brez konca, ker se mi je zdelo, da bi moralo iti še naprej in da ne bo potem ona samo ugasnila tistih lučk. In sem bila tako malo razočarana. Sicer mi je bilo tako všeč, samo ono, ko so čakale na pijačo, se mi je zdelo zdaj malo zavlečeno.“

„V bistvu mi je bilo všeč tudi to, ko potem pride nazaj, da se vojak omehča. V bistvu samo dela svoje delo in tudi on se boji oblasti. Všeč mi je tudi, kako jim res pomaga s to anteno in kako tudi on na koncu začne plesati. Potem so nekatere žalostne scene, ko govori o tem prijatelju, ki ni mogel priti, in ta, ki misli, da bo šla v zapor. Ampak v bistvu mi je zelo dobro, ker so res opisali zgodbo, tako da si v bistvu dobesedno lahko zamišljaš, kako ploskaš z njimi, kako so v bistvu res vzhičeni, da so zmagali to tekmo, in to mi je bilo zelo všeč.“

GLEDALIŠČE

Tempo,
Kalle Nio, LGL in WHS, 2026

27. 9. 2026 · Lutkovno gledališče Ljubljana, festival Lutke · mentorica: Maša Jazbec

Pred predstavo smo si ogledali zaodrje
Lutkovnega gledališča Ljubljana. Sledila je predstava *Tempo*.
Po predstavi je potekal pogovor in skupno razvijanje kritiških odtisov.

Pedagoško gradivo

Priprava: Maša Jazbec

Opis predstave

Tempo je vizualno hipnotična predstava, ki raziskuje čas; njegovo pospeševanje, upočasnjevanje, popačenje in neizogibno izginotje. Predstava, ki jo je ustvaril finski vizualni umetnik Kalle Nio v sodelovanju s koreografom Fernandom Melom in tremi izjemnimi plesalci, med njimi je slovenska plesalka Barbara Kanc, združuje ples, iluzijo, lutkarstvo in vizualno gledališče v sanjsko meditacijo o človeškem zaznavanju.

V nenehno spreminjajočem se odrskem svetu, ki ga oblikujejo gledališki triki, gibanje in filmske podobe, Tempo preoblikuje abstraktne ideje v presenetljive vizualne izkušnje. Čas postane elastičen: trenutki se raztezajo, ponavljajo, izginjajo in se sesedajo drug v drugega.

Predstava se spogleduje s krhkostjo spomina, ritmi sodobnega življenja in človeško željo po ohranjanju minljivih izkušenj. Namesto linearne zgodbe se Tempo razvija kot poetično zaporedje vizualnih in koreografskih podob, kjer telesa, sence in predmeti medsebojno delujejo na nepričakovane načine. Rezultat je poglobljena gledališka izkušnja, ki uravnoteži natančnost, igrivost in melanholijo.

Avtor

Kalle Nio združuje iluzijo, gledališče, cirkus, vizualne umetnosti in film v vizualno osupljive predstave, ki raziskujejo zaznavanje, spomin in človeške odnose skozi edinstven sodobni odrski jezik. Je soustanovitelj helsinškega kulturnega centra WHS.

(Vir: *www.lgl.si/tempo*)

Kako gledati gledališko uprizoritev?

Navkljub številnim opredelitvam gledališča samega, njegovih zvrsti, disciplin in obdobij, je gledališče 21. stoletja predvsem gledališče interdisciplinarnosti, prepletanja umetniških zvrsti in prevpraševanje ustaljenih oblik.

Čeprav se na prvi pogled zdi, da je z razpršenostjo definicij težje pristopiti h kritičnemu razmisleku o gledališki uprizoritvi, je ravno ta razpršenost lahko povod za smotrn razmislek o umetniški stvaritvi.

Pred samim ogledom gledališke uprizoritve lahko pomaga opis gledališke stvaritve s strani ustvarjalcev samih. A ne vedno. Marsikdaj se izkaže, da opis v gledalcu ali gledalki že ustvari določeno podobo ali pričakovanje tega, kar šele bo gledano. V vsakem primeru pa se pri vodenju razmisleka izkažejo za zelo uporabna naslednja vprašanja:

↳ Ali lahko gledališko uprizoritev umestimo v določeno zgodovinsko obdobje?

↳ Ali so v uprizoritvi uporabljeni različni uprizoritveni pristopi, kot so ples, lutkovna animacija, vizualna animacija, pripovedništvo, performans, filmska tehnika, umetna inteligenca, robotika itd.?

↳ Ali uprizoritev predstavlja določeno zgodbo, morda več njih, in kdo te zgodbe uteleša oz. uprizarja?

↳ Kaj lahko povemo o scenografiji? Ali scenski elementi pripovedujejo lastno zgodbo ali zgolj podpirajo uprizoritev samo?

↳ Kako lučno oblikovanje poudari dogajanje, preusmeri ali okrepi pozornost gledalca in gledalke?

↳ Kaj sporočajo kostumografski elementi?

↳ Kako se v uprizoritev vpleta zvočno oblikovanje? Ali zvok podpira izgovorjeno besedo ali morebiti v uprizoritvi besede nimajo glavne vloge?

↳ Komu je uprizoritev namenjena in kaj želi sporočiti?

↳ Katere teme in motive lahko zaznamo v uprizoritvi? Čemu jih dandanes uprizarjati?

Namen tovrstnih izhodiščnih točk je v prvi vrsti motiviranje mladih gledalk in gledalcev, vznikanje njihove radovednosti in šele vzpostavljanje pogojev za kritični razmislek in pogovor po ogledani uprizoritvi.

Različni odtisi, ki jih gledalci in gledalke delijo med sabo in s pedagogom ali pedagoginjo, prikažejo tudi raznovrstnost osebnih, subjektivnih občutenj in misli. Šele ta raznovrstnost lahko pedagogu ali pedagoginji naposled omogoča, da se vtisom podeli konkretnejši značaj, sam pogovor pa se lahko v kasnejših korakih znotraj pedagoškega procesa preusmeri v določene didaktične vsebine.

PROSTOR

PREMIKANJE POHIŠTVA

TEMAČNO

PRAZNINA

V KATEREGA PADEŠ (POČASI)

HEGLEN IN NIČ

enostaven

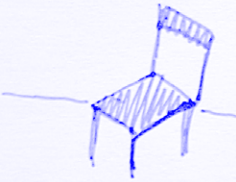

talent v obliki ljudi

ANIMATOR

Gibčen

3

Barve

trije animatorji

MODRA

RDEČA

SIVA

ZVOK

ni vedno enak ampak ima določeno dinamiko (preobrazuje čas)

Ustvari vzdušje

Različnost

vdih, izdih

UTRIP SRCA "O"

PONAVLJANJE

Tišina

DINAMIKA

tišina

ustvarja prostor

Ritem

TEHNIKA

Padanje

Balet?

Krženje gravitacijskih pravil

Počasnega "posnetka"

Megla

UTRIPANJE LUČI

dim

UTRIP

VRVI?

luči

ritma

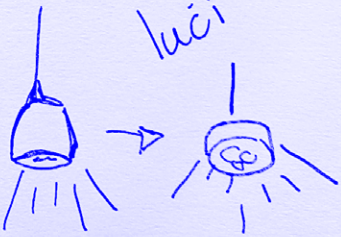

Kritiški odtisi mladih

Predstava Tempo govori o minljivosti.

Jaz sem jo ~~dojela~~ razumela tako, da je človek v modrem umrl in je nato podoživljal vse stvari. In da govori o tem, da nihče ne pričakuje konca in te ponavadi preseneti, ko najmanj pričakuješ. ~~[illegible] mi je bilo~~ In da govori tudi o tem, da moramo ~~[illegible]~~ uživati v trem trenutku.

Predstava govori o tem kako oseba v modrem umira. ~~Pada v depresijo. Potem se čas zavrti nazaj~~ Osebi v ~~zelenem in~~ sivem in rdečem sta "skregani" z os. v modrem. ~~[illegible]~~ V hiši so tudi neki duhovi, ki se jih os. v modrem boji.

Predstava tempo je predstava o času. ~~[illegible]~~ Govori o tem da čas vedno je ~~[illegible]~~ in tudi vedno bo tekel. S tem ko se predstava konča, čas še vedno teče. Po tem, ko umremo čas še vedno teče naprej. Mislim, da čas v predstavi ni manipuliran ampak govori ravno o tem, da ga ne moremo.

Predstava Tempo, menim da prikazuje kako hitro čas teče ter, da se je potrebno ~~[illegible]~~ zavedati sedanjosti. In da se ne zavedamo kako hitro vse v življenju ~~[illegible]~~ poteka.

Predstava Tempo govori o času. To je precej dobro razvidno, da je glavna tema čas.

Vendar ~~[illegible]~~ se kot gledalec predstave vsak na svoj način predstavlja uprizoritev časa.

Vzdušje je bolj temačno, prazno.

Zvoki v ozadju so ponavljajoči in čisto drugačni, oboji združeni v eno.

Predvsem pa se mi zdi, da govori o MINLJIVOSTI ČASA, po drugi strani pa o ~~NESKONČNOSTI~~ NESKONČNOSTI ČASA...

Predstava opisuje čas. Opisuje minljivost. Poskuša prepričat nas, kot v vlogi gledalcev, da naj ga ne zapravljamo. Predstavlja tudi žiljenje. Preprosto, težko, zakomplicirano... Prikazuje potekanje ~~dni~~ časa in kako ga lahko interpretiramo tudi, kot iluzijo. Da nam mislit, saj se poskušamo domislit kaj je to, kar predstava v resnici želi razkrit. Odgovori se razlikujejo, saj je natrejena tako, da si sami ustvarimo mnenje in razmišljamo z svojo glavo. Medtem, ko gledamo predstavo smo pocovni še sploh na glasbo, zvok, luči in tempo. Tempo je zelo pomemben saj ni vedno isti in tudi s tem predstavlja iluzijo časa. Avtor ne želi podati svojo zgodbo, ne želi ustvariti mnenja in nam ga podati, želi, da razmišljamo o času na svoj način in, da ga izkoristimo.

Predstava Tempo opisuje kako nam mineva čas, ali kako ga upočasniti. In mogoče tudi to da v zvočnem czadju slišali srčni utrip, ki nakazuje, kako blizu je konec, in da čas ne gre tako počasi kot mislimo.

Da nam srečni cz. lepi trenutki minevajo hitreje in da si jih večkrat ponovimo v glavi?

Predstava Tempo govori o času, ki mineva, gre počasi ali hitro. Razumela sem jo kot, da je glavnemu ~~igr~~ igralcu (v modrem) čas brezvezna stvar in bi ga včasih najraje ustavil, včasih pa pohitril. Razumela sem jo kot, da je umrl in da se je skozi predstavo „spominjal" dogodkov v življenju.

predstava Tempo je o predstavi časa, prostora, emocij in krajšanju življenja.

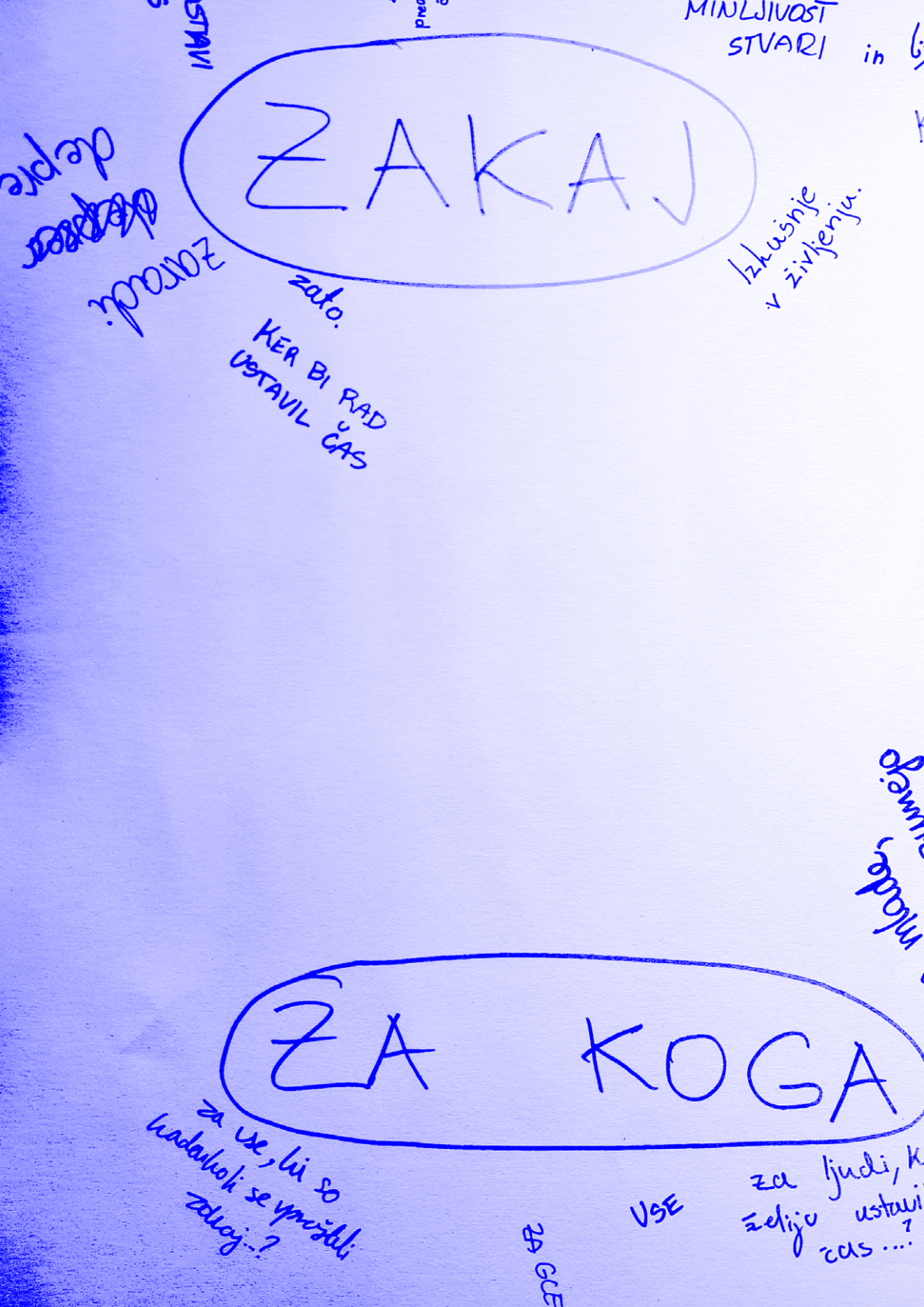
ZAKAJ
zato.
KER BI RAD USTAVIL ČAS
Izkušnje v življenju.
MINLJIVOST STVARI
ZA KOGA
za vse, ki so kadarkoli se vprašali zakaj..?
VSE
za ljudi, ki želijo ustavi čas ...

udi

Ker je vedno isti tempo
včasih dolgočasen.

Vse, ki si
želijo vstaviti
čas

LITERATURA

Sveže iz tiska z Gašperjem Krajncem in Izarjem Lunačkom

**10. 10. 2026 · Kino Šiška, festival stripa Tinta,
Vodnikova domačija Šiška · mentorica: Katja Preša**

Zadnje srečanje smo začeli na literarnem večeru *Sveže iz tiska z Gašperjem Krajncem in Izarjem Lunačkom*. Ogledali smo si tudi prizorišče festivala stripa Tinta. Nato smo se v Vodnikovi domačiji Šiška pogovarjali o literaturi in ustvarjali odtise.

Pedagoško gradivo

Priprava: Katja Preša

Festival Tinta

Festival Tinta je osrednji slovenski festival stripa. Poteka na različnih prizoriščih v Ljubljani in predstavlja domače ter tuje stripovske ustvarjalce. Osrednji dogodek s stripovskim sejmom poteka v Kinu Šiška. Program vključuje razstave, pogovore, predavanja, delavnice in druge dogodke. Namen festivala je med drugim približati stripovsko ustvarjalnost širšemu občinstvu ter pokazati, kako raznolika je lahko stripovska umetnost.

Na festivalu zato ne poskušajte ugotoviti samo, ali vam je določen strip všeč. Poskusite ugotoviti tudi, zakaj vam je všeč oziroma zakaj vam ni.

Kdo sta Izar Lunaček in Gašper Krajnc?

Izar Lunaček je slovenski stripar, ilustrator, prevajalec in eden vidnejših ustvarjalcev domače stripovske scene. Njegov pristop je pogosto igriv, duhovit in izrazno raznolik. Za svoje delo je bil tudi nagrajen: njegov strip Lahko noč, sine: 7 pravljic v stripu je prejel nagrado zlatirepec za najboljši izvirni otroški strip.

Gašper Krajnc je slovenski stripar in ilustrator. Njegov strip Mestne ptice je leta 2021 prejel zlatirepca za najboljši izvirni strip za odrasle. Na festivalu Tinta 2026 sta predstavila sveže izdani deli. Izar Lunaček je ustvaril Mrazovo vojno, epsko in humorno zgodbo o spopadu Božička, Dedka Mraza in Miklavža. Gašper Krajnc pa predstavlja prvi del serije za mlade Vse poti domov.

Pogovor z avtorjema je vodila Pia Nikolič.

Kako brati strip?

Strip je pripovedna umetniška zvrst, ki zgodbo pripoveduje s slikami, besedami in njihovim zaporedjem. Pri branju stripa zato ne beremo samo besedila, ampak opazujemo in »beremo« tudi obraze in telesa likov, prostor, barve, velikost in obliko sličic, perspektivo ter razporeditev posameznih prizorov.

Strip pogosto imenujemo tudi sekvenčna umetnost. To pomeni, da posamezne slike dobijo pravi pomen šele v povezavi z drugimi slikami. Med dvema sličicama se lahko zgodi nekaj pomembnega, česar avtor sploh ne nariše. Bralec mora dogajanje med njima sam dopolniti v svoji domišljiji.

Obisk Vodnikove domačije Šiška

Vodnikova domačija Šiška je rojstna hiša prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika. Programi, namenjeni otroški in odrasli publiki, ki se izvajajo na Vodnikovi domačiji, se vsi po vrsti navezujejo na knjige, branje, pripovedovanje in ilustracijo. Valentin Vodnik je eden najzaslužnejših, da je slovenski jezik prišel v uradno rabo v šolah in da se je tam ohranil do danes.

Na domačiji se nahaja tudi soba za branje in igranje, kjer mlajšo publiko na igrive načine spodbujajo k branju. Obravnavamo in beremo stripe, ki so izšli v zbirki Ta ljudske v stripu in zaradi svoje kratke forme omogočajo hitro branje in debato o prebranem.

Obravnavana dela:

↳ Ivan Mitrevski: Grdina in rusica (Stripburger, 2026)

↳ Manca Krošelj: Ajdovska deklica (Stripburger, 2026)

↳ Ana Zavadlav: Muha in vol (Stripburger, 2026)

Kaj vse opazujemo pri stripu?

1. Zgodba

Kaj se dogaja? Kdo so glavni junaki? Kaj si želijo in s kakšnimi težavami se srečujejo?

2. Slika

Kako so narisani liki in okolje? So risbe realistične, karikirane, poenostavljene ali zelo podrobne? Kakšen občutek ustvarjajo?

3. Kader

Vsaka posamezna sličica oziroma kader je kot majhen pogled skozi kamero. Avtor odloča, kaj bomo videli in česa ne. Izpostavimo najpomembnejši kader, prizor v stripu.

4. Besedilo

Strip lahko uporablja dialoge v oblačkih, pripovedno besedilo, napise in zvočne učinke. Pomembno pa je tudi, česa avtor ne pove z besedami.

5. Ritem

Kako hitro ali počasi se zgodba odvija? Več majhnih kadrov lahko ustvari občutek hitrega dogajanja, velika slika pa lahko poudari trenutek, ki naj bi ga bralec dlje opazoval.

6. Barve in vzdušje

Če je strip barven, opazujte, kako barve vplivajo na razpoloženje.

Zaključek

Dober bralec stripa ne gleda samo slik, ampak opazuje, povezuje, sklepa in si predstavlja.

Ko boste naslednjič odprli strip, poskusite biti pozorni tudi na stvari, ki jih avtor ni narisal ali napisal, ampak jih morate ustvariti sami, v svoji domišljiji.

Kritiški odtisi mladih

1. Rusica, lisica, volk, zajec, grdina

Da je grdina v zajčkovi hiši

Ta težava je bila rešena vendar po mojem mnenju na napačen način *

Bolj mi je bili vseč pripoved v zbirki Babica pripoveduje.

Jaz sem si grdino predstavljala bolj takšno kot v stripu.

Ko vidijo rusico in jim ona ponudi pomoč.

Oni pa ne ~~[illegible]~~ verjamejo, da bo rusica lahko kaj pomagala.

Vse se je dogajalo zelo hitro

Skoraj v vsakem kadru je zelena in modra barva

Linije so črne

* saj bi se lahko pogovorili z grdino poslušali razumeti njeno težavo,
ter ji poslušali pomagati.

ZAJEC, LISICA, VOLK, MEDVED, RUSICA, GRDINA

Težava je rešena

Drugačen vrstni red in živali

V zbirki Babica pripoveduje si lahko sam predstavljaš. Predstavljala sem si grdino kot pošast ne kot pujsa

Ko je mravlja ugriznila grdino, in je narisano približano

Vse se je hitro zgodilo.

modra in zelena skoraj vedno

so črne linije.

- Ajdovska deklica
- ljubosumna je na sestri
- lahko bi se bolje končalo (bolj prijazni bi lahko bili sestri)
- bolje mi je če zgodba ni v stripu, saj si lahko sam predstavljaš dogodke, kraje, osebe. In te ilustracije mi niso čisto všeč.
- Osebe sem si predstavljala drugače
- Najbolj se mi je utisnilo v spomin to, da sta jo sestri za kazen začarali v steno, ker njo lahko dejansko vidiš
- Ritem v zgodbi se mi je zdel hiter, saj je morala z malo slikami prikazati zgodbo.
- Avtor je za glavno barvo izbral zeleno, saj se dogaja v gozdu. In vzdušje v zgodbi se mi je zdelo malo bolj temačno, saj je bila Ajdovska deklica ljubosumna in žalostna, saj sta jo sestri izključevali in ker sta jo na koncu kaznovali tako, da sta jo začarali v goro.
- Linije se v stripu pojavljajo.

AJDA
POPOTNIK
DOJENČEK
sestri (Majda, Tajda)

Da je Ajda napovedala grozno prihodnost otroku (sestri sta bili prejezni)
tala kratka zgodba mi je všeč v stripu, dolgo ka mogoče ne bi bila tako dobra
sestre sem si predstavljala ne bot velikane ampak ljudi
najbolj sem si zapomnila prizor ko Ajdo sestri uročita, (zdel semi je absurden)
Ritem se mi je zdel enakomeren (na začetku) potem pa bolj hiter
Avtor je za vodilno barvo izbral zeleno, saj se dogaja v gozdu. Vzdušje je
malo bolj temačno, ker je bila Ajda že na začetku žalostna.
Linije se pojavljano.

Društvo Tri pike

Kulturno-umetniško društvo Tri pike je z organizacijo dejavnosti, kot so izobraževanja, teoretsko raziskovanje, pedagoško delo, produkcija in promocija, namenjeno podpiranju umetniškega ustvarjanja in kulturnega dogajanja v Ljubljani in drugod. Društvo združuje ljudi, ki želijo prispevati k razvoju umetnosti, pri čemer se trenutno osredotoča predvsem na polja lutkovnega gledališča ter uprizoritvenih umetnosti za otroke in mladino in na pripovedovalske dogodke, medtem ko nas v prihodnosti zanima tudi poglobitev v polje ilustracije, literature in filma. Posebno pozornost namenjamo povečanju prepoznavnosti kakovostne umetnosti različnih kultur in jezikov z razvojem projektov na področju medkulturnosti in medjezikovnosti, ter zagotavljanju kakovostne kulturno-umetnostne vzgoje za vse generacije.

Kaj delamo:

↳ Produkcija in dramaturgija: predstave, performansi in kulturni projekti.

↳ Pogovori in refleksija: pogovori po predstavah, moderirane diskusije in kritična refleksija kulturnih projektov.

↳ Publikacije: tiskane in digitalne vsebine.

↳ Mednarodno sodelovanje: povezovanje s sorodnimi organizacijami v tujini.

Kulturno-umetnostna vzgoja za otroke in mladino

V društvu Tri pike verjamemo, da je zgodnje vključevanje v kulturo in umetnost ključnega pomena za razvoj ustvarjalnosti in kritičnega mišljenja. Zato izvajamo širok spekter izobraževalnih in ustvarjalnih programov za otroke in mladino:

↳ Delavnice in tečaji: gledališče in pripovedovanje, medjezikovno sporazumevanje.

↳ Ustvarjalni projekti: sodelovanje pri produkciji predstav, performansov in kulturnih dogodkov.

↳ Spodbujanje medkulturnosti: vključevanje različnih jezikov in kultur ter razvoj empatije in razumevanja.

Naši programi so namenjeni posameznikom, šolskim skupinam in mladinskim organizacijam.

Predstave

Srečni princ, Cecilija in zmaj, Sprehod med knjige, Jaz sem mala miška, naj me vsak pozna / Bonjour, je suis la souris.

Stik

drustvotripike@gmail.com · *Facebook* · Instagram @drustvotripike

Projekt Kritiški odtisi

Zasnova in izvedba projekta:
Društvo Tri pike (Tjaša Bertoncelj, Maša Jazbec, Maša Radi Buh)
Mentorji: Tjaša Bertoncelj, Maša Jazbec, Katja Preša, Vitja Dominkuš Dreu
Priprava pedagoških gradiv:
Maša Jazbec, Katja Preša, Vitja Dominkuš Dreu
Urednica: Tjaša Bertoncelj
Oblikovanje: Tim Topić
Partnerji: Slovenska kinoteka, Vodnikova domačija Šiška, Lutkovno gledališče Ljubljana

Zahvaljujemo se vsem udeleženkam za zaupanje in odtise ter partnerskim ustanovam za gostoljubje.

Ljubljana, oktober 2026

TRI PIKE

Mestna občina Ljubljana

Kulturno-umetniško društvo Tri pike
Ulica bratov Učakar 44
1000 Ljubljana

drustvotripike@gmail.com
drustvotripike.si

Projekt podpira Mestna občina Ljubljana

